گەنجینە

بەشێکە لە چوارینەکانی بابەتایەری هەمەدانی

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

***

ناوونیشان: دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، شەقامی گوڵان، هەولێر

گەنجینە

بەشێکە لە چوارینەکانی بابەتایەری هەمەدانی

دڵزار

کردوویەتی بەسۆرانی

ناوی کتێب: گەنجینە– بەشێکە لە چوارینەکانی بابەتایەری هەمەدانی
گۆڕینی بۆ سۆرانی: دڵزار
بڵاوکراوەی ئاراس – ژمارە: ٥٦٨
دەرهێنانی هونەریی ناوەوە: ئاراس ئەکرەم
دەرهێنانی بەرگ: حەمید ڕەزا ئازموودە
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمانی حاجی مەحموود
چاپی دووەم، هەولێر – ٢٠٠٧
لە کتێبخانەی گشتیی هەولێر ژمارە (٤٥٠)ی ساڵی ٢٠٠٧ی دراوەتێ

«لــەم ساڵانــەی دوایـیـدا بـوێژێکـی هـەڵـکـەوتـوو، هــاوڕێ ئەحمەد دڵزار، پێویستێکی ئێجگار گرنگی جێبەجێ کرد، لە مێژووی نەتەوەکەماندا و سوودێکی زۆری گەیاند بە مێژوو وێژەی کوردی بە گۆرینی بەشێك لە چوارخشتەکییەکانی بابا تاهیری هەمەدانی، لە زاراوەی لوڕییەوە بۆ زاراوەی سۆرانی، بەمە ئەتوانم بڵێم بابا تاهیری بوێژی هەرە گەورە و کـۆنـی کـوردی ژیـانـدەوە، هــەر وەکـو یـارمــەتـی بـوێژ و مێژوونووسانی کوری دا لە پێناوی ناسینی یەکەم بوێژی گەلی کورد، کە بە زاراوەی لوڕی نووسیویەتی.
لـە بـارەی هـونـەرمـەنـدیـیـەوە، هـیـچ کـەموکورتـییـەك لـە وەرگێڕانەکەی هاوڕێ دڵزارا نابینم، چونکە بە هیچ جۆرێك لای نەداوە لە واتەی چوارخشتەکییەکانی، بەڵکو بە نزیکی هـێشتـونـیـەتـەوە لـە لوڕی. تـاقـە هـیـوامـان ئـەوەیـە کە کاك دڵزاری کـۆڵـنـەدەر، هـەمـوو دیـوانـەکـەی بـابـا تـاهـیرمـان بۆ وەرگێڕێتە سەر شێوەی سۆرانی».

د. کامیل حسن بصیر
سلێمانی ١٩٦٠/٧/٩

سەرەتا

لـــە سەرەتـــای شوبـــاتـــی ساڵـــی ١٩٥٧دا، دانـەیـەکـم لـە دیـوانـە تـازە چـاپـکـراوەکـەی (بـابـا تـاهـیـری هـەمـەدانـی) دەسکـەوت و زۆر بـە تـاسەوە کەوتمە سەر خوێندنەوەی، دیوانەکەی لە تاران لەسەر کاغەزێکی زۆر نایابی سپی و بریقەدار و بە خەتێکی خۆش چاپ کراوە، بریتییە لە چوار غەزەل و (٣٥٥) چوارخشتەکی (دوو بەیتی) و لە ناو هەر یەکێك لەم چوار خشتەکییانەدا، نیگارێکی زۆر جوانی روونکردنەوەیی کێشراوە، ئەمە جگە لەوە کە پەراوێزی هەر لایەکی لە سێ لاوە بە نیگاری جوان جوانی گوڵ و لالە و وەنەوشە و مێخەك و سومبول و مۆم و پەپوولە و مانگ و ئەستێرە و تار و دەف و عود و سوراحی و دڵدار و دولبەر رازاوەتەوە و (١٦) تابلۆی ڕەنگینی زێدە نایابیشی تێدایە.

بە راستی گەنجینەیەکی وێژەیی ئێجگار هێژایە، بەڵام ئەوەی سەرنجی راکێشام و دڵی گوشیم ئەوەبوو کە گوایا ئەم چوارخشتەکییانەی بابا تاهیر فارسین، هەرچەند بڵاوکەرەوەکەشی، لە سەرەتایەکەیدا، دان بەوەدا دەنێ کە بە (لەحنی لوڕی) گوتراون، بەڵام وا دیارە، بە لای کابرای بڵاوکەرەوەوە، شێوەی لوڕی، شێوەیەکە لە شێوەکانی زمانی فارسی!! ئەمەیش هەڵەیەکی گەورەیە و تەعبیر لە نەزانی یاخود لە خۆنەزانکردن دەکات، کە سەرچاوەکەی لە شۆڤێنستییەوە سەرهەڵدەدات.

وەکو زانراوە، بابا تاهیری هەمەدانی، لە ساڵی (٩٣٥)ی زاینیدا لە هەمەدان لە دایك بووە و هەر لەوێشدا لە ساڵی (١٠١٠)ی زاینیدا کۆچی دوایی کردووە.

هاوچەرخی «ئەبو عەلی سینا» بووە و نزیکەی سەد ساڵ بەر لە «عومەری خەیام» ڕۆشنایی ڕۆژی بەدی کردووە[١].

بە لای ئێمەوە ئەگەر بابا تاهیر لە خەیام بەرزتر نەبێ نزمتر نییە، وەك زانراوە خەیام ریشەی فەلسەفەکەی لە ئیبن سیناوە وەرگرتووە، بەڵام بابا تاهیر فەلسەفەیەکی سەربەخۆی هەیە وەکو لەم گەنجینەیەدا دەبینرێ.

لە ئێراندا، بە تایبەتی لە ناوچەی لوڕستان و هەمەداندا، بابا تاهیر زۆر ناسراوە، گۆڕەکەی بۆتە زیارەتگا و شوێنێکی پاك و پیرۆز، شیعرەکانیشی وێردی زمانی گەورە و بچووکن. ئەمە بێجگە لەمە کە خۆرهەڵاتناسەکانیش، گرنگییەکی زۆریان پێ داوە و زۆری لێ دواون.

چوارینەکانی بابا تاهیر، زۆر سادە و رەوان و پڕمانان، موحەسسەناتی لەفزییان زۆر کەم تێدا بەکارهاتووە. بە راستی زمانی دڵ و هەستکردن و عاتیفەن، راستەوخۆ هەر لە دەرووی دەمەوە دەرچوون وەك مەلانی پەل و پۆ رەنگین دەنیشنە ناو هێلانەی دڵانەوە. هەر بۆیەشە کە پتر لە هەزار ساڵە گوتراون و کەچی هەمیشە بەسەر زمانی خاسە و رەمەکی خەڵکی هەرێمەکانی لوڕستان و هەمەدانەوەن.

جا زۆرم لا گران بوو کە زۆربەی خوێندەوارانی خۆشەویستی کوردزمانمان لەم خۆراکە گیانییە بێبەش بن و تەنانەت لە ناسینی فەیلەسووف و ڕۆشنبیر و شاعیرێکی ئاوا پایەدار و دیاری هەزار ساڵ.

---

(١) بەپێی لێکۆڵینەوەی دکتۆر (کریستەنسن) دەبێ خەیام لە ساڵی ١٠٢٠ یان ١٠٥٠ی زاینی لە دایك بووبێ.

پێش ئەمڕۆی کورد بێ ئاگانە. لەبەر ئەمانە و لەبەر ئەوەش کە بۆ هەموو کوردێك و کوردی زانێك روون بێتەوە، دوو بەیتییەکانی، واتا چوارینەکانی بابا تاهیر کوردین و فارسی نین، هەرچەند بە مرووری زەمان هەندێ وشە و دەربڕینیشی چەرخاونەتە سەر زمانی فارسی، ئەم حەفتاوحەوت چوارینەم بە دەسلێدانێکی کەم خستە سەر شێوەی کرمانجی خواروو،[1] سۆرانی. بەڕادەیەك هیچ وشەیەکم لە هەندێ لەم چوارینانەدا زۆر دەسکاری نەکردووە و هەروەکو خۆیم هێشتوونەتەوە. چوارینەکانی بابا تاهیر، لەسەر یەك کێش هەڵبەستراون کە جۆرێکە لە بەحری (هەزج)، کە ئەمە تەفعیلەکانێتی:

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل

بەڵام هەموویانم لەسەر هەمان کێش وەرنەگێڕاون، بەڵکو تەنیا سی و نۆ دووبەیتییەکانی پێشەوەم لەسەر هەمان کێش هێشتۆتەوە و سی و شەشی ناوەڕاستیشم لەسەر کێشی دە بڕگەیی کوردی وەرگێڕاوە کە فەردی مەولەوی و زۆربەی شیعری کوردی بەم کێشە هۆنراوەتەوە، تەنیا دووانەکەی دواییم لەسەر کێشی (متقارب) وەرگێڕاوە.

خۆم تەرتیبی چوارینەکانم کردووە، چونکە زنجیرەیەك نین، بەڵکو هەر یەکێکیان مانایێکی سەربەخۆی هەیە و وەك ئەوانی خەیام ژمارەشیان لەسەر نییە، هەرچەند وەریشم گێڕاونەتە سەر دیالێکتی سۆرانی، بەڵام هەندێ وشەی گۆرانی و کرمانجی ژووروشی تیا بەکارهاتووە، لە کەموکورتیش بەدوورنییە، کەچی لەگەڵ ئەمانەشدا خۆم بە بەختیار

(١) کرمانجی خواروو، بریتییە لە دیالێکتەکانی سۆرانی، سلێمانی، سنەیی، موکریانی.

دەزانم، ئەگەر تەقەلایەکەم تاوێك –هەرچەند کەمیش بێ– بکاتە سەر بووژاندنەوەی سامانی وێژەیی کوردی و گەشەپێدانی.

دڵزار

کۆیە: ١٩٥٧/١١/٢١

چوارینەکانی

لوڕی – سۆران

لوڕی

منم ئان ئاجرین مرغی که فی الحال
بسوجەم عالەمی گەر بەر زەنەم بال
مصور گەر کەشەد نەقشەم بە دیوار
بسوجەم عالەم أز تأثیری تمثال

سۆرانی

منم ئەو ئاگرین تەیرەی کە دەرحاڵ
دەسووتێنم زەمین لێکدەم پەڕ و باڵ
موسەویر گەر بکا نەخشم لە دیوار
دەسووتێ خەڵك لەبەر تەئسیری تیمسال

لوڕی

مەگەر شیر و پڵنگی ئەی دل ئەی دل
بەمو دایم بە جەنگی ئەی دل ئەی دل
ئەگەر دەستم رەسەد خونت بریجەم
بوینم تا چ رەنگی ئەی دل ئەی دل

سۆرانی

مەگەر شێر و پلنگی ئەی دڵ ئەی دڵ
لەگەڵ مندا لە جەنگی ئەی دڵ ئەی دڵ
ئەگەر دەستم بگا خوێنت دەرێژم
ببینم تا چ ڕەنگی ئەی دڵ ئەی دڵ

لوڕی

خـــودایـــه داد أزیـــن دل داد أزیـــن دل
که یەك دەم مو نەگەشتەم شاد أزین دل
چـو فـەردا داد خـواهـن داد خـوا هـەنـد
بـــگـــویـــەم سەد هـــەزاران داد أزایـن دل

سۆرانی

خـــوایـــه داد لـــه دەس دڵ داد لـــه دەس دڵ
کەوا یەك دەم نەبووم من شاد له دەس دڵ
بـــەیـــانـــی داد خـــوازان داد ئـــەخـــوازن
دەبـــێژم سەد هـــەزاران داد لـــه دەس دڵ

لوڕی

بـــوره سووتـــه دلان تـــا مـــا بـــنـــالـــیـم
زو دەستـــی یـــاری بـــی پـــەروا بـنـالـیـم
بشیـم بـــا بـلـبـلـی شەیدا بـه گـولشەن
ئـــەگـــەر بـلـبـل نـه نـالـه مـا بـنـالـیـم

سۆرانی

وەرن ئـــەی دڵسووتـــاوان تـــا بـــنـــاڵین
لـــه دەس یـــاری بـــەبـــێ پـــەروا بـنـاڵین
لـه بـۆ لای بـولـبـولـی شەیدا لـه گوڵشەن
بـــچین بـولـبـول نـەنـاڵـێ بـا بـنـاڵین

لوڕی

مــوکــز سوتــه دلانم چــون نــه‌نــالــم
مــوکــز بــی حــاصلانم چــون نــه‌نــالــم
نشستــه بــلــبــلان بــا گــول بــنــالــه‌نــد
مــو کــه دوور ئــه‌ز گــولانم چــون نــه‌نــالــم؟

سۆرانی

لــه‌گــه‌ڵ سووتــه دڵانم چــۆن نــه‌نــاڵــم
لــه تــه‌ك بــێ حــاصلانم چــۆن نــه‌نــاڵــم
ئــه‌نــاڵــن بــولــبــولانــی نــاو چڵ و گــوڵ
کــه مــن دوور لــه گــوڵانم چــۆن نــه‌نــاڵــم؟

لوڕی

غــه‌مــم غــه‌م بی یو غــه‌مخواری دلــم غــه‌م
غه‌مم هه‌م مونس و هه‌م یار و هه‌م ده‌م
غــه‌مــم نــه‌هــلــه کــه مــو تــه‌نــهــا نشیــنــه‌م
مــه‌ریــزه بــارك الــلــه مــه‌رحــه‌بــا غــه‌م

سۆرانی

غــه‌مــم غــه‌م بێت و غــه‌مخواری دڵم غــه‌م
غــه‌مــم هــاو مــونس و هــاویــار و هــاوده‌م
غــه‌مــم مــه‌شرووبــه تــه‌نــیــا دابــنــیشم
ده‌مــه‌ڕژی بــارك الــلــه مــه‌رحــه‌بــا غــه‌م

لوڕی

ئە لالەی کوهسارانم تەئی یار
بنەفشەی جو کەنارانم تەئی یار
ئەلالەی کوهساران هەفتەئی بی
ئومیدی روژگارانم تەئی یار

سۆرانی

هەڵاڵەی کوهسارانم ئەتۆی یار
وەنەوشەی جۆیەبارانم ئەتۆی یار
هەڵاڵەی کوهساران حەفتەیەکە
ئومێدی رۆژگارانم ئەتۆی یار

لوڕی

مو کە ئەفسوردە حالم چون نەنالم
شکستە پەر و بالم چون نەنالم
هەمە گوین فلانی نالە کەم کون
تە ئایی دەر خەیالم چون نەنالم؟

سۆرانی

کە من پەژموردە حاڵم چۆن نەناڵم
شکستە پەڕ و باڵم چۆن نەناڵم
هەموو یێژن فلانی کەم بناڵە
ئەتۆ دێیتە خەیاڵم چۆن نەناڵم؟

لوڕی

ئەگەر دەستم ڕەسەد بەر چەرخی گەردون
ئەز ئان پورسەم کە این چون أست و ئان چون
یەکیرا دادەئی سەد ناز و نیعمەت
یەکیرا قرصی جو ئالودە دەر خون!

سۆرانی

ئەگەر دەستم بگاتە چەرخی گەردوون
دەپرسم لێی کەوا ئەم چوونە ئەو چوون
یەکێ پێت داوە سەد جۆر ناز و نیعمەت
یەکێکیش نانی جۆی ئاوێتەیی خوون!

لوڕی

دلی دیرم خریداری محبەت
کیز ئو گەرمەست بازاری محبەت
لیباسی بافتەم بەر قامەتی دل
زپودی محنەت و تاری محبەت!

سۆرانی

دڵێکم هەس کڕیداری موحبەت
لە لایا گەرمە بازاری موحبەت
کراسێکم بە بالآیا بڕیوە
لە پۆیی مەینەت و تاری موحبەت!

لوڕی

ز دەستی دیدە و دل هەرد و فریاد
هر ئان چە دیدە بینە دل کونەد یاد
بسازەم خەنجەری نیشەش ز پولاد
زەنەم بەر دیدە تا دل گەردەد ئازاد

سۆرانی٠

لە دەس چاو و لە دەس دڵ هەردوو فەریاد
کە چاو هەرچی ببینێ دڵ دەکا یاد
دەکەم من خەنجەرێ نووکی لە پۆڵاد
ئیتر دەیدەم لە چاو تا دڵ بێ ئازاد

لوڕی

إلاهی گەردەنی گەردون شەوەد خورد
کە فرزەندی جیهانرا جوملەگی بورد
یەکی نایە فلانی زیدە وا بی
هەمی گویەند فلان ابنی فلان مرد!

سۆرانی

خودایە گەردنی گەردوون ببێ ورد
کە رۆڵانی جیهانی سەرلەبەر برد
یەکێ نەی گوت: فلان وا زیندوو بۆوە
دەڵێن گشتیان فلانی کوڕ فلان مرد!

لوڕی

تــەنــی مــحــنــەت کــەشی دیـرم خـودایـا
دلـــی حسرەت کـــەشی دیـــرم خـــودایـــا
ز شەوقـــی مـــەسکـەن و دادی غـــەریـبـــی
بـــە سیـــنـــە ئـــاتـــەشی دیـــرەم خـــودایـــا

سۆرانی

لـەشێ مـەیـنـەت کـەشم هـەس ئـەی خودایـە
دڵـــێ حسرەت کـــەشم هـــەس ئـــەی خـــودایـــە
لـــەتـــاوی مـــەفـــتـــەن و دادی غـــەریـــبـــی
لـــە سیـــنـــە ئـــاتـــەشم هـــەس ئـــەی خـــودایـــە

لوڕی

ز بـویـێ زولـفـی تـو مـەفـتـونم ئـەی گول
زرەنــگـی روویـی تـو دلخونم ئـەی گـول
مـــنـــی عـــاشق ز عشقت بـــی قـــەرارم
تو چون لـەیلا و من مەجنونم ئەی گول!

سۆرانی

لـە بـۆیـی زولـفـی تـۆ مـەفـتـوونم ئـەی گوڵ
لـە ڕەنـگـی روویـی تـۆ دڵـخـوونم ئـەی گـوڵ
مـــنـــی عـــاشق لـــە عشقت بـــێ قـــەرارم
ئەتۆ وەك لـەیل و من مەجنوونم ئەی گوڵ!

لوڕی

وەگەر شەو شود کە مو جونم بسوزەد
گریبان تا بە دامونم بسوزەد
بەرای خاتری یەك سەبزە رەنگی
هەمی ترسەم کە ایمونم بسوزەد!

سۆرانی

کە شەو داهات ئەمن گیانم دەسووتێ
لە یاخە تا بەدامانم دەسووتێ
لەبەر خاتر نیگارێ سەوزە رەنگێ
دەترسم من کە ئیمانم بسووتێ!

لوڕی

تە کە ناخوندەیی علمی سماوات
تە کە نابردەیی رە دەر خەرابات
تە کە سود و زیانی خود نەزانی
بە یارون کەی رەسی هیهات هیهات!

سۆرانی

کە تۆ نەتخوێندووە عیلمی سەماوات
کە تۆ نابەیتە دەر رێ لە خەرابات
کە تۆ سوود و زیانی خۆت نەزانی
بە یاران کەی دەگەی هەیهات هەیهات!

لوڕی

ئـەلالـەی کـوهساران هـەفـتـەیـی بـی
بـنـەفشەی جـۆ کـەنـاران هـەفـتـەیـی بی
مـنـادی مـیـکـەر و شەهـروبـە شەهـرو
وەفـایـی گـولـعـوزاران هـەفـتـەیی بـی

سۆرانی

هـەڵاڵـەی کـۆهساران حـەفـتـەیـەکـە
وەنـەوشەی جـۆ کـەنـاران حـەفـتـەیـەکـە
کـە جـاڕچـی شار بـە شار بـانگ رادەهـێڵـێ
وەفـایـی گـولـعـوزاران حـەفـتـەیـەکـە

لوڕی

بـوره روزی کـە دیـداری تـە ویـنـم
گـول و سمـبـول بـە دیـداری تـە چـیـنم
بـوره بـنـیشین بـەرەم سالان و مـاهـان
کـە تـاسیـرت بـویـنـم نـازەنـیـنـم!

سۆرانی

وەره رۆژێ کـە دیـدارت بـبـیـنـم
بـە دیـدارت خـەریـکـی گـوڵ چـنـیـنـم
لـەلام بـێ: دابـنـیشە مـانگ و ساڵان
هـەتـا تـێرت بـبـیـنـم نـازەنـیـنـم!

لوڕی

دلم زار و حەزینە چون نەنالم
وجودم ئاتەشینە چون نەنالم
بە مو واچەن کە چون و چەند نالی
چو مەرگم دەر کەمینە چون نەنالم؟

سۆرانی

دڵم زار و حەزینە چۆن نەناڵم
وجودم ئاگرینە چۆن نەناڵم
دەبێژن پێم کە چۆن و چەند دەناڵێ
کە مەرگم لە کەمینە چۆن نەناڵم؟

لوڕی

خوش ئان ساعەت کە دیداری تو وینم
کەمەندی عەنبەرین تاری تو وینم
نەوینە خورەمی هەرگیز دلی مو
مەگەر ئان دەم کە روخساری تو وینم!

سۆرانی

خۆشە ئەو ساتە دیدارت ببینم
کەمەندی عەنبەرین تارت ببینم
گوشادی نابینی هەرگیز دڵی من
مەگەر ئەو ساتە روخسارت ببینم!

لوڕی

درەخـــتـــی غـــەم بـــە جـــانم کـــەردە ریشە
بـــە دەرگـــاهـــی خـــودا نـــالـــەم هـــەمـــیشە
عـــەزیـــزون قـــەدری یـــەك دیـــگـــەر بـــزونـــید
ئـــەجـــەل سنگ ئـــەست و ئـــادەم مـــثلـــی شیشە!

سۆرانی

درەخـــتـــی غـــەم لـــە گـــیـــان کـــردوویـــە ریشە
لـــە دەرگـــەی خـــوا دەنـــاڵـــێنـــم هـــەمـــیشە
عـــەزیـــزان بـــا بـــزانین قـــەدری یـــەکـــتـــر
ئەجەل وەك بەردە ئینسان چەشنی شیشە!

لوڕی

عـــاشق ئـــون بـــی کـــە دایـــم دەر بـــەلا بـــی
ئـــەیـــوب ئـــاسا بـــە کـــرمـــون مـــوبـــتـــەلا بـــی
حـــەسەن ئـــاسا بـــنـــوشە کـــاسەیـــی زەهـــر
حسین ئـــاسا شەهـــیـــدی کـــەربـــەلا بـــی!

سۆرانی

ئـــەوە دڵـــدارە، گـــیـــرۆدەی بـــەڵایـــە
ئـــەیـــوب ئـــاسا بـــە کـــرمـــان مـــوبـــتـــەلایـــە
حـــەسەن ئـــاسا بـــنـــۆشێ کـــاسەیـــی ژار
حـــوسەیـــن ئـــاسا شەهـــیـــدی کـــەربـــەلایـــە!

لوڕی

بــواجــی کــه چــرا تــه بــی قــه‌راری
مــه‌گــه‌ر پــه‌روه‌رده‌یــی بــادی بــه‌هــاری
چـرا گـه‌ردی بـه کـوهـو ده‌شت و سه‌حـرا
بــه جــانــی تــه نــه‌داره‌م ئــیـخـتـیــاری

سۆرانی

ده‌بــێژن پــێم کــه بــۆچــی بــێ قــه‌راری
مــه‌گــه‌ر پــه‌روه‌رده‌یــی بــابــی بــه‌هــاری
له بۆچی وێڵی کێو و ده‌شت و سه‌حرای
بـه گـیـانت نـیـمـه تـاوی ئـیـخـتـیـاری

لوڕی

مــو ئــان ئــه‌سپــیــده بــازم هــمــدانــی
لانــــه ده‌ر کـــوه دارم ده‌ر نـــیـــهـــانـــی
بـه بـالی خود په‌ره‌م کوهـان بـه کوهـان
بـه چـنـگـی خـود کـه‌ره‌م نـه‌خچیره بـانی

سۆرانی

ئــه‌مــن ئــه‌و سپـیـیـه بـازه‌م هــه‌مــه‌دانـی
کــه هــێلانــه‌م لــه کــێوه لــه نـیـهـانـی
بـه بـاڵـی خـۆم ئـیدی ده‌فڕم کـه‌ژا و کـه‌ژ
بــه چـنـگـی خـۆم ده‌کـه‌م نـێچـیـره‌وانـی

لوڕی

ئـیـلاهــی ئـەی فـەلـەك چـون مـن زەبـون شی
دلت هـەم چون دلی مو غـەرقی خون شی
ئــەگــەر یــەك لــەحـزە ئــەم بــێ غــەم بـبـیـنـی
یــەقین زو نــەم کـزیـن غـەم سەرنـگـون شی

سۆرانی

خـودایـە ئـەی فـەلـەك وەك مـن زەبـوون بـی
دڵت هــەروەك دڵـی مـن غـەرقـی خـوون بـی
ئــەگــەر ساتــێ بـبـیـنـی مـن بـە بـێ غـەم
یــەقـیـنـمـە سا لـە داخـا سەرنـخـوون بـی

لوڕی

زەمــانـــی لالـــەزاران هـــەفـتـــەئـی بـــی
کـە فـەصلـی نـەوبـەهـاران هـەفتـەئی بی
غـەنـیـمـەت دون وصالـی یـاری جـانـی
کە وەصلی روویی یارون هەفتەئی بی

سۆرانی

زەمــانـــی لالـــەزاران حـــەفـتـــەیـــەکـــە
کـە فـەسڵـی نـەوبـەهـاران حـەفـتـەیـەکە
هــەلـێکـە یـاری گـیـانـیت دەسکـەوێ تـۆ
کـە وەسڵـی روویـی یـاران حـەفـتـەیـەکە

لوڕی

بە خەنجەر گەر دەرارەند دیدەگونم
بە ئاتەش گەر بسوزەن ئستو خونم
ئەگەر بەر ناخنونم نەی بکو بەن
نەگیرەم دل ز یاری مهرەبونم

سۆرانی

بە خەنجەر گەر دەرێنن دیدەکانم
بە ئاگر گەر بسووتێنن سوقانم
ئەگەر نەی ئاژنیش کەن ناخو نانم
نکۆڵ ناکەم لە یاری میهرەبانم

لوڕی

مو کە چون ئوشترم قانع بە خارم
خوراکم خار و خەرواری بە بارم
ئەز ئین خەرجی قلیل و باری سەنگین
هنوز ئەز روویی مالك شەرمەسارم!

سۆرانی

کە من وەك حوشترم قانع بە خارم
خۆراکم درك و خەروارێکە بارم
لەسەر خەرجە سووکەو بارە قورسەش
لەرووی خاوەن هەمیسان شەرمەزارم!

لوڕی

ئەگەر جایەت بە چەرخی چارەمین بی
مەدومەت گورگی مەرگ ئەندەر کەمین بی
وەگەر سەدساڵ در ئین دنیا بموئی
در ئاخر منزلت زیری زەمین بی

سۆرانی

ئەگەر جێگەت لە چەرخی چوارەمینە
کە مادام گورگی مەرگت لە کەمینە
ئەگەر سەد ساڵ لە دونیادا بمێنی
لە ئاخیر مەنزلت ژێری زەمینە

لوڕی

مسلسل زولف بەر رو ریتەدیری
گول و سومبل بە هەم ئامیتە دیری
پەریشان چون کەری ئان تاری زولفان
بە هەر تاری دلی ئاویتە دیری

سۆرانی

بەسەر رووتا زولف قەف قەف رژاوە
کەوا سومبول بە گوڵ تێکەڵ کراوە
پەرێشان چۆن ئەکەی تۆ تاری زولفان
بە هەر تارێ دڵێ هەڵواسراوە.!

لوڕی

شەوی تار ئەست و گورگان میزە نەن میش
دو زلــفــونت حــمــایــل کــن بــورە پــیش
ئــەز ئــان گــەنجی لــەبت بــوسی بــە مــو دە
بـــگـــو راهـــی خـــودا دادەم بـــە درویش!

سۆرانی

شەوی تـاریـکـە گـورگـان مـەڕ دەکەن کێش
دوو زوڵـفـانت حـەمـایـل کـە و وەرە پـێش
لـە ئـەم گـەنجی دەمت مـاچـێ بـە مـن دە
بـڵـێ: گـیـانـە، لـە ڕێی خـوا دام بـە دەروێش!

لوڕی

بـــیـــگـــاریـــنـــا دل و جـــانم تـــە داری
هـــەمـــە پـــەیـدا و پـــەنـــهـــانم تــە داری
نە میز و نەم کە ئین دەرد ئەز کە دارم
هـــەمین زونـــەم کـــە دەرمـــانم تـــە داری

سۆرانی

نـــیـــگـــاری دڵ، دڵ و گـــیـــانم لــە لاتــە
هـــەمـــوو پـــەیـدا و پـــەنـــهـــانم لــە لاتــە
ئـیـتـر نـازانم ئـەم دەردەم لـە کـێ گـرت
دەزانم بـــەس کـــە دەرمـــانم لـــە لاتـــە

لوڕی

بــوره بــوره کــه جــانــانم تــوئــی تــو
بــوره بــوره کــه ســلــطــانم تــوئــی تــو
تــه خــود زونــی کــه غــه‌یر ئــه‌ز تو نــه‌دونم
بــوره بــوره کــه ئــیــمــانم تــوئــی تــو

سۆرانی

ده بــێره بــێره خــۆ گــیــانم ئــه‌تــۆی تــۆ
ده بــێره بــێره سوڵــتــانم ئــه‌تــۆی تــۆ
تــه زانــی ئــه‌ز بــه غــه‌یــره‌ز تــه نــه‌زانم
ده بــێره بــێره ئــیــمــانم ئــه‌تــۆی تــۆ

لوڕی

غــه‌مــی ده‌ردی دلــی مــو بــی حــیسابــه
خــودا زونــه کــه مــرغــی دل کــه‌بــابــه
بــنــازم ده‌ست و بــازوویــی تــه جــلــلاد
ئــه‌گــه‌ر قــه‌تــلــم کــه‌ری والــلــه ثــوابــه

سۆرانی

غــه‌مــی ده‌ردی دڵــی مــن بــێ حــیسابــه
خــودا ده‌یــزانــی تــه‌یــری دڵ کــه‌بــابــه
بــه قــه‌تڵــی ده‌ست و بــازووی تــۆ ده‌نــازم
ئــه‌گــه‌ر بــێ بمکــوژی بــه خــوا سه‌وابــه

لوڕی

فــلك كــەی بشنــەوەد ئــاهــو فــغــانم
بــە هــەر گــەردوش زەنــەد ئــاتش بـجـانم
یــەك عــمــری بـگـوزەرانم بــا غــەم و دەرد
بــە كــامــی دل نــە گــەر دەد ئــاسمــانم

سۆرانی

فـەلـەك كـەی ئـەشنـەوی ئـاهـو فـیـغـانم
بــە هــەر سووڕێ ئــەدا ئــاگـر لــە گـیـانم
بـە مـەیـنـەتـكـێشی عومرێكم بـەسەربـرد
بــــەكـــامـــی دڵ نـــەسووڕا ئـــاسمـــانم

لوڕی

مـن ئـان رەنـدەم كـە نـامـم بـی قـەلـەندەر
نە خان دیرەم نە مان دیرەم نە لەنگەر
چـو روز ئـایـە بـگـەردەم گـەردی گـیـتـی
چو شەو ئایە بە خشتی وا نە هەم سەر!

سۆرانی

مــن ئــەو رەنــدەم كــەوا نــاومــە قــەلــەنــدەر
نــە خــانم هــەس نــەمــانم هــەس، نــە لـەنگەر
كــە رۆژ داهــات لــە دونــیــادا دەخــۆم خــول
كە شەو داهات بەسەر خشتێ دەكەم سەر!

لوڕی

عەزیزون موسمی جۆشی بەهارە
چەمەن پر سەبزە سەحرا لالەزارە
دەر ئین موسم دەمێ فرسەت غەنیمەت
کە دنیایی دەنی بی ئیعتبارە

سۆرانی

عەزیزان مەوسمی جۆشی بەهارە
چەمەن پڕ سەوزە، سەحرا لالەزارە
دەمێ لەم وەرزەدا دەرفەت بە دەسخە
کەوا دنیای دەنی بێ ئیعتیبارە

لوڕی

بە دامی دلبەری دل موبتەلابی
کە هجرانەش بەلا وەصلەش بەلا بی
در ئین ویرانە جز دلخون نەدیدەم
نە دل گوئی کە دەشتی کەربەلا بی!

سۆرانی

بە داوی دڵبەرێ دڵ موبتەلایە
کە هیجرانی بەڵا وەسڵی بەڵایە
بە غەیرەز خوێنی دڵ نەمدی لە ناویا
دەڵێی -وێرانبێ- دەشتی کەربەلایە!

لوڕی

بــەلا بــی دل خــودایــە دل بــە لابــی
گـونـاه چـەشمـان کـەر و دل مـوبـتـەلابی
ئـەگـەر چـەشمـان نـەکـەردی دیدە بـانی
چ دانـیستـی دلـم خـوبـان کـوجـا بـی!

سۆرانی

بـــەڵایـــە دڵ خـــودایـــە دڵ بـــەڵایـــە
کـە چـاو تـاوان ئـەکـا دڵ مـوبـتـەلایـە
ئـەگـەر چـاوان، نەکەی چاوبـازی ئـاخر
دڵــم چــوزانــێ جـوان هــا لــە چ لایـە!

لوڕی

عــەزیـزان مــەردی ئــەز نـامــەرد نـائـی
فــغــان و نــالــە ئــەز بــی دەرد نــائــی
حـقـیـقـەت بشنـەو ئـەز پـوری فـەرەیدون
کــەشعـلــە ئــەز تــەنــوری سەرد نـائـی

سۆرانی

ئــازیـز قـەت مــەردی، لـە نـامـەرد نـایـە
فــیــغــان و نــاڵــە لـە بــێ دەرد نــایــە
راستـی لــە رۆڵـەی فـەرەیـدوون بـبـیـە
گــڕ لـــە تـــەنـــووری سرو سەرد نـــایـــە

لوڕی

دڵـی شاد ئـەز دڵـی زارەش خـەبـەر نـی
سەلامت روو ز بـیـمـارەش خـەبـەری نـی
نـە تـقـصیـری تـە ئین رەسمـی قـەدیمە
کـە ئـازاد ئـەز گرفـتـارەش خـەبـەر نـی!

سۆرانی

دڵـی شاد ئـاگـای لـە دڵـزار نـیـیـە
سپ و ساغ ئـاگـای لـە بـیـمـار نـیـیـە
سووچـی تـۆ نـیـیـە رەسمـێکـی کـۆنـە
ئـازاد لـە ئـەسیـر ئـاگـادار نـیـیـە!

لوڕی

دنـیـا خـوان بـی و مـردم مـیـهـان بـی
ئـیـمـروز لالـە بـی و فـەردا خـەزان بـی
سیا چال کونەن   نامەش نە هەن گور
بەمو واچەن کە ئینەت خان و مان بی

سۆرانی

دنـیـا سفـرەیـە و مـەردوم مـیـوانـە
ئـەمـرۆ بـەهـارە و سبـەی خـەزانـە
چـاڵـی رەش دەکـەن نـاوی دەنـێن گـۆڕ
پـێم دەڵـێن ئـەمـەت جـێ و خـان و مـانـە

لوڕی

دلــی مــو غــەیـری تــە دلـبــەر نــەگـیـرە
بـە جـایـی جـەوهـەری جـەوهـەر نـەگیرە
دلــی مــو سووتــە و مـیـهـری تــە ئــازەر
بـــی نـــاسووتـــە ئـــازەر دەر نـــەگــیــرە

سۆرانی

دڵ بــە غــەیـری تـۆ، دڵـبــەر نــاگـرێ
لــە جـێی گـەوهــەرێ، گـەوهــەر نـاگرێ
دڵ سووتــەمــەنـی و عـیشقـی تـۆ ئــاگـر
بــێ سووتـــەمـــەنـــی ئـــاگـــر نـــاگــڕێ

لوڕی

سەرم سەودایـــــی گــــیسویــــی تــــە دارە
دلــــم مـــهـــری مـــەهـــی روویـــی تـــە دارە
ئـەگـەر چـەشمـەم بـە مـاهـی نـەو کـەرە مـەیل
نـــەزەر بـــەر تـــاقـــی ئـــەبـــروویـــی تـــەدارە

سۆرانی

سەرم سەودایـــی گـێسوی تـــۆی هـــەیـــە
دڵ عـیشقـی مـانـگـی روویـی تـۆی هـەیـە
گـەر چـاوم مـەیـلـی مـانـگـی نـەو بـکـا
بـیـنـیـنـی تـاقـی ئـەبـرۆی تـۆی هـەیـە

لوڕی

بی تە گولشەن چو زیندانە بە چەشمەم
گـولستـان ئـازەرستـانـە بـە چـەشمـەم
بـی تـە ئـارام و عـومـر و زیـنـدەگـانـی
هـەمـوو خـوابـی پـەریشانـە بـە چەشمـەم

سۆرانی

گـوڵشەن بــە بــێ تـۆ وەك زیـنـدانــە لام
گـــوڵستـــان وەکـــو ئـــاگـــرسانـــە لام
بـــێ تـــۆ ئـــارام و عـــومـــر و ژیـــانم
هـــەمـــووی وەك خـــەوی پـــەرێشانـــە لام

لوڕی

بـی تـە بـالین سیـە مـارە بـە چـەشمـەم
بـێ تـە روزان شەوی تـارە بـە چـەشمـەم
بـیتـە هـەر گـاە شەوەم سەیـری گلستـان
گـوڵستـان سەربـەسەر خـارە بـەچـەشمـەم

سۆرانی

سەریـــن بـــە بـــێ تـــۆ وەك رەشمـــارە لام
روژی روون بـــــێ تـــــۆ شەوی تـــــارە لام
بێ تۆ هەر کاتێ سەیری گوڵشەن کەم
گـــوڵشەن سەراسەر چـــقـــڵ و خـــارە لام

لوڕی

به شەو مەحوی روخی مەهـ پاره هەستم
به روز ئەز دەرد و غەم بی چاره هەستم
توداری دەر مەکانی خود قەراری
مویەم کە دەر جیهان ئاواره هەستەم

سۆرانی

بە شەو فەوتاوی رووی مەهـ پارەمە
بە رۆژ لە دەرد و غەم بێ چارەمە
تۆ لە شوێنی خۆت سرەوتت هەیە
منم لە دنیا کە ئاوارەمە

لوڕی

گولستان جایی تو ئەی نازەنینم
مو دەر کولخەن بە خاکستر نشینم
چ دەر گولشەن چ دەر کولخەن چ سەحرا
چو دیدە وا کەرەم جز تە نەوینم

سۆرانی

گوڵشەن جێی تۆیە ئەی نازەنینم
منیش لە کوڵخەن مشکی[١] نشینم
چ لە گوڵشەن و کوڵخەن و سەحرا
کە چاو هەڵێنم هەر تۆ دەبینم

---

(١) مشکی: خۆڵەمیش.

لوڕی

نزونەم مو کە سەرگەردان چرا یەم
گەهی گریان گەهی نالان چرا یەم
هەمە دەرمانشان بی دەردەداران
نزونەم مو کە بی دەرمان چرا یەم؟

سۆرانی

ئەمن نازانم بۆ سەرگەردانم
گەهی لە گریان گەهـ لە نالانم
هەموو نەخۆشێك، دەرمانی هەیە
نازانم کە من بۆ بێ دەرمانم؟

لوڕی

هەر ئان کەس عاشق ئەست ئەز جان نەترسد
عاشق ئەز کندە و زیندون نەترسد
دلی عاشق بود گورگی گرسنە
کە گورگ ئەز هی چوپان نەترسد

سۆرانی

هەر کەس عاشق بێ لە گیان ناترسێ
عاشق لە جەور و زیندان ناترسێ
دڵ عاشق بۆتە گورگێکی برسی
کە گورگ لە هێ هێی شوان ناترسێ

لوڕی

سەری دارەم کـە سامـانـەش نـەمـی بـو
غـەمـی دارەکـەم کـە پـایـانـەش نـەمی بو
لـەگـر بـاوەر نـەداری سویـی مـن ئـای
بـویـن دەردی کـە دەرمـانـەش نـەمـی بـو

سۆرانی

سەرێکـم هـەیـە و سامـانـی نـریـیـە
غـەمـێکـم هـەیـە پـایـانـی نـیـیـە
گـەر بـڕوا نـاکـەی وەرە بـبـیـنـە
ئـەو دەردەی کـەوا دەرمـانـی نـیـیـە

لوڕی

دلـم مـەیـلـی گـولـی بـاغـی تـە دیـرە
سەراسەر سیـنـە ئـەم داغـی تـە دیـرە
بشم ئـا لالـەزاران دل کـەرەم شاد
دیـەم ئـا لالـە هـەم داغـی تـە دیـرە

سۆرانی

دڵ مـەیـلـی گـوڵـی بـاغـی تـۆی هـەیـە
سەراسەر سیـنـەم داغـی تـۆی هـەیـە
چـومـە لالـەزار دڵ بـکـەم گـوشاد
دیـم کـەوا لالـەش داغـی تـۆی هـەیـە

لوڕی

هەر ئان دولبەر کە چەشمی مەستی دارە
هـــەزاران چـــون مـــنـــی پـــابـــەستـــی دارە
مـــیـــانـــی عـــاشقـــان ئـــان مـــاهـــی سیـــمـــا
چـــو شیـــعـــری مـــن بـــلـــنـــد و پـــەستـــی دارە

سۆرانی

هـــەر ئـــەو دولـــبـــەرەی چـــاوی مـــەستـــی هـــەس
هـــەزارانـــی وەك، مـــن پـــابـــەستـــی هـــەس
لـــە نـــاو عـــاشقـــانـــا ئـــەو مـــانگ روخسارە
وەکـــو شیـــعـــری مـــن بـــەرز و پـــەستـــی هـــەس

لوڕی

دەمـــی بـــورە بـــویـــن حـــالـــم تـــە دولـــبـــەر
دلـــم تـــەنـــگـــە شەوی بـــا مـــو بـــەسەر بـــەر
تە گول بەر سەر زەنی ئەی نەوگولی مو
بە جایی گول زەنەم مو دەست بەرسەر!

سۆرانی

دەمـــێ بـــێ: حـــاڵـــم بـــبـــیـــنـــە دولـــبـــەر
پـــەستـــم شەوێکـــم لـــەگـــەڵ بـــەرەسەر
گـــوڵ لـــەسەر دەدەی ئـــەی نـــەو گـــوڵـــی مـــن
مـــن لـــە بـــاتـــی گـــوڵ دەست دەدەم لـــەسەر!

لوڕی

جوره بازی بودەم رەفتەم بە نەخچیر
سیاهـ دەستی زەدە بەر بالی مو تیر
بوره غافل مە چەر دەر چەشمە ساران
هەر ئان غافل چەرە غافل خورە تیر

سۆرانی

جوڕە بازێ بووم چووم لە بۆ نێچیر
دەستێکی رەش دای لە باڵی من تیر
غافڵ تۆ مەخۆ لە چەشمە ساران
غافڵ تۆ بخۆی غافڵ دەخۆی تیر

لوڕی

خوداوەندا بە فریادی دلم رەس
کەسی بێ کەس توئی مومانده بێ کەس
هەمە گویەند تاهیر کەس نەداره
خوا یاری مەنە چ حاجەتی کەس

سۆرانی

خوایە بۆ دڵم ببە فریادرەس
کەسی بێکەس تۆی من ماوم بێکەس
هەموو هەر دەڵێن تاهیر بێکەسە
خوا یاری منە چ پێویست بە کەس

لوڕی

جیهانی بی وەفا زیندانی ما بی
خاری غەم قسمەتی دامانی ما بی
صبری ئەیوب و محنەتهای یعقوب
هەمە گوئی نصیبی جانی ما بی

سۆرانی

دنیای بێ وەفا زیندانی مەیە
دڕکی غەم بەشی دامانی مەیە
سەبری ئەیوب و مەینەتی یاقووب
هەمووی نسیبی گیانی مەیە

لوڕی

دل ئەز دەستی غەمت زیر و زەبەر بی
دو چەشمانم پڕ ئەز خونی جگەر بی
هەر ئان یاری عەزیزەش نازوەر بی
دلەش پر غصە جانەش پڕ شەرەر بی

سۆرانی

دڵ لە دەس غەمت ژێر و ژەبەرە
چاوانم پڕیان خوێنی جگەرە
ئەوەی دولبەری جوان و نازدارە
دڵ پڕ لە داخ و گیان پڕ شەرەرە

لوڕی

قــەدەم دایــم زبــار غــصە خــەم بــی
چــو مــو مــحــنــەت کــەشی دەر دەهــر ك
مــو هــەرگــیز ئـەز غـەم ئـازادی نـەیدەم
دلــی بــی طــالــعــی مـو کـوهـ غـەم بـی

سۆرانی

قــەدم لـــە ژێری بـــاری غـــەم خـــەمـــە[١]
وەك مـن مــەیـنـەتکـێش لـە دنـیـا کـەمـە
لـە دەس غـەم هــەرگـیز ئـازادیـم نـەدی
دڵــەی بــەدبــەخـتـم کـۆساری غـەمـە

لوڕی

کــەسی کــە را، بــە بــی دادم بــرە نــی
خـــەبــەر بــەر سەروی ئـــازادم بــرە نــی
تـەمـامـی خـوب رویـان جـەمـع کـەردەند
کـەسی کــە یـادت ئــەز یــادم بــرە نــی!

سۆرانی

کــەس نــیـیــە ڕێم بــۆ بــێ دادم بـبــا
خـــەبـــەر بـــۆ سەروی ئـــازادم بـــبـــا
سەرپــاکــی جـوانـان گـەر کـۆبـبـنـەوە
کــەس نــیـیــە یــادت لــە یــادم بـبــا!

(١) خەم: چەماو.

لوڕی

غـــەریـــبـــی سەخت، مـــرا دلـــگـــیـــر دارە
فـــــەلـــــەك بـــــەر گـــــەردنم زنجیـــــر دارە
فـــەلـــەك ئـــەز گـــەردنم زنجیـــر بـــەردار
کـــە غـــوربـــەت خـــاکـــی دامـــەن گـــیـــردارە

سۆرانی

غـــەریـــبـــی نـــاخـــۆش کـــە دڵـــگـــیـــرمـــە
فـــەلـــەك هـــۆی مـــلـــی بـــە زنجیـــرمـــە
فـــەلـــەك لـــە مـــلـــمـــا زنجیـــر دەرێنـــە
کـــە خـــاکـــی غـــوربـــەت دامـــەن گـــیـــرمـــە

لوڕی

بـــە دنـــیـــا مـــو نـــەویـــنـــم کـــام بـــی تـــە
بـــە دەست هـــەرگـــیـــز نەگیرەم جـام بـی تـە
بلەرزم روژ و شەو چون بیدی مەجنون
نـــەدارەم یـــەك نـــەفـــەس ئـــارام بـــی تـــە

سۆرانی

بـــێ تـــۆ نـــابـــیـــنـــم لـــە دنـــیـــادا کـــام
مـــن بـــە دەستـــەوە هـــەرگـــیـــز نـــاگـــرم جـــام
دەلـــــــــەرزم ڕۆژ و شەو وەك شۆڕەبـــــــــی
بـــە بـــێ تـــۆ نـــیـــمـــە یـــەك نـــەفـــەس ئـــارام

لوڕی

یــەکـی بــرزیـگــەری ئــالــون دەرئین دەشت
بـە چـەشمـی خـون فشان ئـالالـە مـیـکـەشت
هــەمـی کشت و هــەمــی گـفت ئــەی دریــغـا
کــە بــایـد کـیشتن و هــیشتن دەر ئین دەشت

سۆرانی

وەرزێڕێ لـــە ئـــەم دەشتـــە دەیـــنـــاڵان
بـــە چـاوی خـونـبـار هـەلالـەی دەچـان
هـــەر دەی وەشانــد و دەیـگــوت درێغــا
دەبــێ لـەم دەشتـە چـانـدن و جـێمـان

لوڕی

دلـم تــەنـگــی نـەدانــەم صبـر کـەردن
زو دلــتـــەنـگــی بـوەم رازی بــە مــردن
زو شەرمـــی روی تـــە مـــو دەر حـــجــابم
نـــەدانــەم عـرضی حــالــم وا تــە کـردن

سۆرانی

دڵـتـەنـگـم نـیـمـە هـیـچ ئۆقـرە گـرتـن
لــەبــەر دلـتـەنـگـی رازیـم بـە مـردن
لـە شەرمـی رووی تـۆ لـە ژێر پـەچـەدام
نـــازانم عـــەرزی حـــاڵ بـــەیـــان کـردن

لوڕی

کـوجـا بـی جـای تـه ئـه‌ی یـاری دلخواه
کـه تـا مـو بسیـه‌ره‌م ئـان جـایـه‌گـه راه
هــه‌مــه جـا جـایـی تـه مـو کـور بـاطـن
غـلــط واتــه‌م غـلــط استـغـفـراللـه

سۆرانی

کـوێ یـه جـێگـای تـۆ ئـه‌ی یـاری دڵـخوا
هەتـا ئـه‌و جـیـیـه بـکـه‌م بـه ڕێگـا
هــه‌مــوو جــێ جـێتـه کـوێری بـاطـنـم
خــه‌تـام گـوت خـه‌تـا أستـغـفـراللـه

لوڕی

نـه‌سیـمـی گـیـز بـنـی ئـان کـاکـول ئـایـو
مـرا خـوشتـر زبـویـی سومـبـول ئـایـو
چـو شه‌و گـیـره‌م خـه‌یـالـترا ده‌ر ئـاغوش
سحــر ئــه‌ز بستــره‌م بـوی گـول ئـایـو

سۆرانی

نــه‌سیـمــێ کـه‌وا لــه‌بـن کـاکـۆڵ دێ
له لای من خۆشتر له بۆی سومبول دێ
بـه شه‌و خــه‌یـاڵت بـگـرم لـه بـاوه‌ش
لـه‌سه‌ر سه‌ریـنـمـا سه‌حـه‌ر بـۆی گوڵ دێ

لوڕی

دلـم ئـەز عشقـی خـوبـان گـیـجـو ویـجـە
مـژە بـەرهـەم زەنـەم خـونـاوە ریـجـە
دلـی عـاشق مـثـالـی چـوپـی تـەر بـی
سەری سوجـە سەری خـونـاوە ریـجـە!

سۆرانی

لـە عـیشقـی جـوانـان دڵ گـیـژ و وێژە
بـرژانگ کـە لـێك دەم خـونـاوە رێژە
دڵـی دڵـداران وەك داری تـەڕە
سەرێ گـڕ سەرێ خـونـاوە رێژە!

لوڕی

دلت ئـەی سەنگ دل بـەر مـا نـەسوجـی
عـەجـەب نـەبـوەد ئـەگـەر خـارا نـەسوجـی
بسوجـەم تـا بسوجـانـەم دلـتـرا
دەر ئـازەر چـوپ تـر تـەنـهـا نـەسوجـی

سۆرانی

دڵت ئـەی دڵ بـەرد، بـە مـن نـاسووتـێ
هـیـچ سەیـر نـیـیـە خـارا[١] ناسووتێ
بسووتـێنـم دڵت تـا بسووتـێم
چـونـکـە داری تـەڕ تـەنـیـا نـاسووتـێ

---

(١) خارا: بەرد.

لوڕی

مــادامــەم دل پــر ئــەز خـونــی جگـەر بـی
مــادامــەم جـان حـەزیـن و دیـده تـەر بـی
نشیـــنـــم بـــەر سەری راهت شەو و رۆژ
بــوەد رۆژی تــورا بــەرمــو گــوزەر بــی

سۆرانی

مــادام دڵ پــڕ بــێ لــە خـوێنـی جگـەر
مــادام گـیـانـی زار بـێ و دیـدەکـانم تـەڕ
شەو و رۆژ لـــــەسەر رێت دادەنـــــیشم
ڕۆژێ دێ بــکـــەی بـــە لامــا گــوزەر

لوڕی

بـــوەد دەردم و دەر مـــونم ئـــەز دوست
بــوەد وەصلــم و هــجــرونم ئــەز دوست
ئـەگـر قـصابـەم ئـەز تـەن وا کـەره پـوست
جـودا هـەرگـیـز نـەکـەرده جـونم ئـەز دۆست

سۆرانی

لــــە یـــارەوەیـــە دەرد و دەرمـــانم
لـــە یـــارەوەیـــە وەصل و هـــیـــجـــرانم
قـەساب گـەر پـێستـم لـە لـەش دامـاڵـی
جــیــا نــاکــاتــەوە لــە یــار گــیــانم

لوڕی

سەری کـوهــی بـلـنـد چـەنـدان نشیـنـم
کــە لالــە سەر دەرارە مــو بــچــیــنــم
چــو لالــە بــێ وەفــا بــو بــی وەفــا بــو
نـیـگــاری بــی وەفــا مــو چـون گـوزیـنـم

سۆرانی

چـەنـد دانـیشتـووم لـەسەر کێوی بـەرز
کـە لالـە بـچـنـم سەر دەرکـا لـە ئـەرز
وەك لالـــە وایـــە، بـــە بـــێ وەفـــایـــە
چـۆن بمرێ یـاری بـەبـێ وەفـا تـەرز؟

لوڕی

ز مشك چین سیــەهــتــر سونــبـلـت بــی
هــەزاران دل بــەقــەیـدی کـاکـولـت بــی
نــە بــاشەد نــا لــە ئــەم را دەر دلت راه
ز خــارا سەخــتــتــر گــویــا دلت بــی

سۆرانی

لـە مـیسکـی چـیـنـی رەشتـر سومـبـوڵـتـە
بــە هــەزاران دڵ بــەنـدی کـاکـۆڵـتـە
رێگــا بـــە دڵت نــابــا نــاڵــەی مــن
لــەبــەردان رەقــتــر سەخـتـتـر دڵـتـە

لوڕی

نـه مـیـزونـەم دلـم دیـو نـەبـی کـیست؟
کـوجـا میگـەردەد و دەرخـونـەیـی کیست؟
نـەمـیـزونـەم دلـی سەرگـەشتـەیـی مـو،
ئـەسیـری نـیرگسی مـەستونـەیـی کیست؟

سۆرانی

نـــازانم دڵـــم دێوانـــەی کـــێیـــە
لـە کـویێ دەگـەڕێ و لـە خـانـەی کـێیـە؟
نـــازانم دڵـــەی ئـــاوارەیـــی مـــن،
دیـلـی نـێرگـزی مـەستـانـەی کـێیـە؟

لوڕی

مـو ئـان رەنـدەم کـە عصیـان پیشە دیرم
بـە دەستـی جـام و دەستـی شیشە دیـرم
ئـەگـەر تـو بـی گـنـاهـی رو مـەلـەك شو
مـو ئـاز حـوا و ئـادەم ریشە دیـرم

سۆرانی

مـن ئـەو رەنـدەمـە، عـوسیـانـە پـیشەم
بـە دەستـی جـام و بـەدەستـی شیشەم
گـەر تـۆ بـێ خـەتـای بـبـە فـریشتـە
مـن لـە حـەوا و ئـادەمـە ریشەم

لوڕی

گـولـی کـە خـوم بـدا دەم پـیـچ و تـابـەش
بـە ئـابـی دیـدەگـانم دادەم ئـابـەش
بـە دەرگـرهـی ئـالاهـی کـەی رەوا بـو
گـول ئـەز مـو دیـگـەری گـیرە گولا بـەش؟

سۆرانی

گـوڵـی خـۆم بـدەم، کـە پـێچ و تـاوی
بـە ئـاوی چـاوی، خـۆم بـدەم ئـاوی
لـە رێگـەی خـوا کـەیـنـێ رەوایـە
یـەکـێکـی تـر بـێ و بـگـرێ گـوڵاوی؟

لوڕی

ئـان کـە بـی خـان و بـی مـانـە مـنـم مـن
ئـان کـە بـەر گـەشتـە سامـانـە، مـنـم من
ئان کە شامان بە ئەندوهـ میکەرە روز
ئـان کـە روزەش چـو شامـانـە مـنـم مـن

سۆرانی

ئـەوەی کـە بـە بـێ خـان و مـانـە مـنـم
ئـەوەی دوور لـە سامـان و نـانـە مـنـم
ئـەوەی شەو بـە ئـەنـدۆ دەگـەیێنـێتـە ڕۆژ
ئـەوەی ڕۆژی هـەر وەك شەوانـە مـنـم

لوڕی

دو چـەشمـونـەت پـیـالـە پـر ز مـەی بـی
دو زولـفـونت خـەراجـی مـولکی رەی بـی
هــەمــی وەعـدە کـەری ئـیـمـروز و فـەردا
نـزونـەم مـو کـە فـەردایـی تـو کـەی بـی؟

سۆرانی

دوو چـــاوت پـــیـــاڵـــەی لـــەبـــالـــەب مـــەیـــە
دوو زوڵـــفت خـــەراجـــی وڵاتـــی رەیـــە
هــەمــوو دەم دەدەی وەعـدی ئــەمــڕۆ سبـەی
خــودێ ئـــەز نـــزانم سبـــەی تـــە کـــەیـــە؟

تەواو بوو.

دەوڵەمەندکردنی

گەنجینە

بە کۆمەڵە گەوهەرێکی تری باباتاهیر

برایانم خوێنەرانی خۆشەویست!

دەمێکە شەیدای شیعرە پڕ سۆرز و گودازەکانی باباتاهیر بووم، کە شاعیر و فەیلەسووف و قەلەندەر مەشرەبێکی زۆر پاك و پیرۆز بووە و بەر لە هەزار ساڵ، لە ناوچەی هەمەداندا، لە دۆڵ و قەدپاڵ و ملە و لووتکەی کێوەکانی (ئەڵوەند و مەیمەن)دا ژیاوە و جوان بە هەڵاڵەی کۆهساران، وەنەوشەی جۆیەباران، بەفر و با و باران، چڵ و گوڵ و بولبول و سروشتی جوانی کوردستانیدا هەڵداوە و دڵدارێکی راستەقینە بووە.

ئەوەی جێی سرنجە ئەمەیە: کە یەکەم شاعیری کوردە دوای لەناوبردنی کلتووری میدی و پەهلەوی، کە نەژادی نزیکی کورد بوون و ئێستا جگە لەوەی، کە کلتوورەکەیان لە سەدەی هەشتەمی زاینییەوە، بە سووتاندن لەناوبراوە، ئەوەی کە ماویشە فارسەکان دەستیان بەسەرداگرتووە و کردوویانە بە کلتووری خۆیان.

بەڵێ یەکەمین شاعیری کوردە کە دوای ئەو هەموو کارەساتە، شیعری تۆمارکرابێ و بەو جوانی و پڕ مانایی و سۆز و جۆش و خروشەوە بۆمە مابێتەوە.

جا ئەمە ئەوە دەگەیێنێ کە کورد بەر لە باباتاهیریش خاوەنی کلتوورێکی

پـوخت و پـێگـەیشتـوو بـووە و بـابـاتـاهـیـریش پـەرەپـێدەری بـووە و فەلسەفەکەشی سەربەخۆیە و وەك ئەوەکەی خەیام نییە کە دەڵێن لە (ئیبن سینا)ی وەرگرتووە و سەد ساڵیش دوای باباتاهیر هاتووە.

بەلای منەوە دەبێ نەتەوەی کورد، بە تایبەت ئەدیب و رووناکبیرەکانی، گرنگییەکی زۆر بە شیعر و بیری باباتاهیر بدەن و بە دەیان نووسین و لێکۆڵینەوەی لەسەر بکەن و شیعرەکانی شی بکەنەوە.

لە ساڵی **١٩٥٧دا** حەفتاوحەفت چوارینم وەرگێڕایە سەر شێوەی کرمانجی خواروو (سۆرانی) کە لەم گەنجینەیەدا کە کۆتایی ساڵی **١٩٦٠دا** چاپ کرا و لە سەرەتای هاوینی **١٩٧٧یش** لە هەولێر (٣١) دووبەیتی (چوارین)ی تریم کردە سۆرانی و لە ساڵی **١٩٧٨دا** لە گۆڤاری (نووسەری نوێ)دا بڵاوکرایەوە. ئێستا ژمارەی چوارینەکانی ئەم چاپی دووەمە دەبێ بە (١٠٨) چوارین یان دوو بەیتی.

شایانی باسە ئەمەیش بڵێم: کە نەك هەر لە مانای دووبەیتییەکان دوور نەکەوتوومەتەوە و بەس بەڵکو زۆربەی وشەکانیشم هەروەکو خۆیان هێشتوونەتەوە. من نەهاتووم گەوهەرەکانی شیعری باباتاهیر بتوێنمەوە و دایان رێژمەوە، بەڵکو ئەوەی ئەمن کردوومە تەنیا ئەوەیە کە گەردی گەوهەرەکانیم سڕیونەتەوە و بریقەدار و نمایانم کردوونەتەوە بۆ خوێنەرانی دایلەکتی سۆرانی و بەس. بۆ راستی قسەکانیشم فەرموون ئەم دوو بەیتییە بخوێننەوە، داخۆ لە دووسێ وشە پتر دەستکاری کراوە؟

مەگەر شێر و پڵنگی ئەی دڵ ئەی دڵ
لەگەڵ مندا لە جەنگی ئەی دڵ ئەی دڵ
ئەگەر دەستم بگا خوێنت دەڕێژم
ببینم تا چ رەنگی ئەی دڵ ئەی دڵ

ههروهها ههندێ وشهی عهرهبی تێدا دهبینن، هی من نین هی باباتاهیرن، لهگهڵ ئهمهشدا له کهموکورتیم ببوورن، چونکه هیچ کارێك بێ کهموکورتی نابێ.

لهگهڵ سڵاوی دڵسۆزانهمدا

دڵزار

ستۆکهۆڵم -٨-١٩٩١

لوڕی

سەرم چـون گـویـی دەر مـەیـدان بـگـەردە
دلـم نـەز عـەهـد و نـەز پـەیمان بـگـەردە
ئـەگـەر دەوران بـە نـامـەردان بمونـە
نشیـنـەم تـا دیـگـەر دەوران بـگـەردە

سۆرانی

سەرم دەگـەڕێ وەك گـۆ لـە مـەیـدان
دڵـم لانـادا لـە عـەهـد و پـەیمان
گـەر بـە نـامـەردان دەوران بمێنـێ
دادەنـیشم تـا دێتـەوە دەوران

لوڕی

سحـر گـاهـان کـە بـولـبـول بـەر گـول ئـائـی
ئـەشك بـر چشم بـە دامـان گـول گـول ئـائـی
رەوەم دەر پـایـی گـول ئـەفـغـان کـرم سەر
کـە هـەر سوتـە دلـی دەر غـولـغـول ئـائـی

سۆرانی

بـەیـانـیـان کـەوا بـولـبـول بـۆ گـوڵ دێ
فـرمـێسك لـە چـاومـا بـە کوڵ گوڵ گوڵ دێ
دەچـمـە دەوری گـوڵ تـێ دەچـریـکـێنـم
هـەر دڵسووتـاوێك جـا بـە غـول غـول دێ

لوڕی

عەزیزا کاسەئی چەشمەم سەرایەت
میانی هەردو چەشمەم خاکی پایەت
ئەز ئان ترسەم کە غافل پا نەهی باز
نشینەد خاری موژگانەم بە پایەت

سۆرانی

ئازیزم کاسەی، چاوی منە جێت
بەینی دوو چاومە، خاکی بەری پێت
دەترسم لەوەی غافڵ پێ بنێی
دڕکی برژانگم، بنیشێتە پێت

لوڕی

موسوڵمانان سە دەرد ئامو بە یەکجار
غەریبی و ئەسیری یو غەمی یار
غەریبی یو ئەسیری سەهل وایو
غەمی یار موشکلە تا چون شەوەد کار

سۆرانی

یاران سێ دەردەم هەیە بە یەکجار
غەریبی و دیلی و غەم و تاڵی یار
غەریبی و دیلی نەیسا ئاسانن
غەمی یار سەختە هەتا پێکدێ کار

لوڕی

مـو ئـان ئـەسپـیـدە بـازەم سیـنـە سوهـان[١]
چـرا گـاهـی مـو بـی سەر بـە شنـی کـوهـان
هـەمـە تـیـغـی بـە سوهـان مـیـکـەرەن تـیـز
مـو ئـان تـیـغـەم کـە یـەزدان کـردە سوهـان

سۆرانی

ئـەمـن ئـەو بـازە، سپـیـیـەم سنگ هـەسان
لــــەوەرگــــاهــــمــــە، کــــڵاوەی کــــەژان
بـە هـەسان هـەمـوو، تـیـغـیٚ تـیـژەکـەن
ئـەو تـیـغـەم کـە خـوا، کـردی بـە هـەسان!

لوڕی

بـەسەر غـەیـری تـە سەودائـی نـەدیـرەم
بـە دل جـزتـە تـەمـەنـنـائـی نـەدیـرەم
خـــدا زوونـــە کـــە دەر بـــازاری عـــیشقت
بـە جـز جـون هـیـچ کـالائـی نـەدیـرەم

سۆرانی

غـەیـری تـۆ نـیـمـە، لـە سەر سەودایـەك
لـە دڵـدا نـیـمـە هـیـچ تـەمـەنـنـایـەك
خـــودا دەیـــزانـــیٚ، لـــە بـــازاڕی عـــیشق
غـەیـری گـیـان هـەرگـیـز نـیـمـە کـاڵایـەك

---

(١)سوهـان: بڕبەندە، من کردوومەتە هەسان، هەردووکیشیان تیغ تیژدەکەن.

لوڕی

هەر ئان باغی کە نەخلش سەربەدەر بی
مادامەش باغبون خونین جگەر بی
بباید کەندەنەش ئەز بیخ و ئەز بن
ئەگەر بارەش هەمە لەعل و گوهەر بی

سۆرانی

هەر باغێ سەوڵی کە سەربەدەر بێ
مادام باخەوان خوێنین جگەر بێ
دەبێ هەڵکەنرێ، لە بێخ و لە بن
گەر بەری هەمووی لەعل و گەوهەر بێ

لوڕی

من ئون مسکینی بی قەدر و بەرەستم
من ئون سوزەند شەمعی بی سەرەستم
نە کاری ئاخرەت بە کاری دنیا
من ئون خشکندە نەخلی بی بەرەستم

سۆرانی

من ئەو هەژارە بێ ڕێز و فەڕەم
من ئەو سووتاوە مۆمە بێ سەرەم
نە کاری دنیا نە هی ئاخرەت
من ئەو درەختە وشکە بێ بەرەم

لوڕی

بــوره یــەك شەو مــنــەوەرکــن وتــاقــم
مــهــل دەر مــحــنــەت و دەردی فــیــراقــم
بــە تــاقــی جفــتــی ئــەبــرویــی تــو سەوگــەند
کــە مــو جــفــتــی غــەمــم تــا ئــەز تــو تــاقــم

سۆرانی

وەرە رۆشن کــــــە، شەوێ وتــــــاقـــــم
وەرسی مـــەیـــنـــەت و دەردی فـــیـــراقـــم
بــە تــاقــی جــووتــە ئــەبــرۆی تــۆ قــەسەم
مــن جــووتــی غــەمــم، تــا لــە تــۆ تــاقــم

لوڕی

بــی تــە یــەکــدەم دلــم خــورەم نــەمــونــە
وەگــەر روویــی تــە ویــنــم غــەم نــەمــونــە
ئــەگــەر دەردی دلــم قــیسمــەت نمایــەنــد
دلــی بــی دەرد دەر عــالــەم نــەمــونــە

سۆرانی

لــە دڵــمــا بــێ تــۆ خــوڕەم نــامــێنــێ
رووی تــۆ بــبــیــنــم چ غــەم نــامــێنــێ
گــەر دڵــم بــەشی لــە غــەم نــەمــێنــێ
دڵ بــێ دەرد لــە گشت عــالــەم نــامــێنــێ

لوڕی

مــەرا نــە سەر نــە سامــان ئــافــەریــدەنـد
پـــەریشانم پـــەریشان ئـــافـــەریـــدەنـــد
پــەریشان خــاتــران رەفـتــەنـد دەر خــاك
مــەرا ئــەز خــاك ئـیشان ئــافــەریـدەنـد

سۆرانی

مــن بــەبــێ سەر و سامــان خــوڵــقــاوم
پــەڕت و پــەرێشان گـیــان خــوڵــقــاوم
دڵ پـــەرێشانـــان رۆیشتـــنـــە ژێر خـــاك
مــن لــە خــاكــەكــەی ئــەوان خـوڵـقــاوم

لوڕی

لالـــەكـــاران دیــگـــەر لالـــە مـــەكـــاریـد
بــاغــەبــانــان دو دەست ئــەز گـول بـداریـد
ئــەگـر عــەهــدی گـولان ئین بـو كــە دیـدەم
بـیـخـی گـول بـەر كـەنـیـد و خـار بـكـاریـد!

سۆرانی

ئـــەی لالـــە چــێنــان، لالـــە مــەچــێنــن
بـــاغـــەوانـــان وان، لـــە گـــوڵ بـــهــێنــن
پـــەیمانـــی گـــوڵان، ئـــەوە بــێ كـــە دیـم
گـــوڵ ریشەكـــێش كـــەن، دڕك بـــچـــێنـــن!

لوڕی

مـو کـه مـەست ئـەز مـەیـی ئـەنگـور بـاشەم
چـــرا ئـــەز نـــازەنـــیـــنـــم دور بـــاشەم
مـــو کـــه ئـــەز ئـاتـــەشت گـــەرمـــی نـــەویـنـــم
چـــرا ئـــەز دود مـــحـــنت کـــور بـــاشەم؟

سۆرانی

مـــن کـــه سەرمـــەستـــی شەرابـــی سوور بم
بـــۆچـــی لـــه یـــاری نـــازدار بـــه دوور بم
گـــەر لـــه ئـــاگـــرت گـــەرمـــی نـــەبـــینـــم
بـــۆ بـــه دووکـــەڵت دیـــده بـــێ نـــوور بم

لوڕی

شەوان ئـــەستـــارەگـــان یـــەك یـــەك شومـــارەم
بـــوە نـــیـــمـــە شەوان گـــوش وا تـــه دارەم
پس ئـــەز نـــیـــمـــه شەوان کـــه تـــه نـــیـــائـــی
بـــورانـــی ئـــەشك ئـــەز دیـــده بـــبـــارەم

سۆرانی

یـــەك یـــەك دەژمـــێرم، شەوان ئـــەستـــێران
بـــوو بـــه نـــیـــوەشەو، گـــوێت لـــێ دەگـــرم جـــوان
پـــاشی نـــیـــوەشەو، کـــه هـــەر نـــەهـــاتـــی
ئـــەسریـــن دەڕێژم، وەك تـــاوی بـــاران

لوڕی

فەلەك زار و نزارم كەردی ئاخر
جودا ئەز گولعوزارم كەردی ئاخر
میانی تەختەیی نەردم نیشاندی
شەش و بیجی بە كارم كەردی ئاخر

سۆرانی

فەلەك زار و بێزارت كردم ئاخر
جودا لە گولعوزارت كردم ئاخر
لە نێوان تەختی یاری نەردت دانام
بە شەش بێشێ لە كارت كردم ئاخر

لوڕی

توئی لەو شەككەرین و یاسمین بەر
موئان تەن ئازەرینم دیدەگان تەر
ئەز ئان ترسی دەر ئاغوشم بیائی
كز ئازەرسیم گودازە ز ئاب شەككەر

سۆرانی

ئەتۆی لێو شەكری خاو و یاسەمین بەر
من ئەو لەش ئاگرینەم چاو نمین تەر
دەترسیت بێیتە باوەش من نەبادا
لە ئاگر زیو لە ئاو توونابێ شەككەر

لوڕی

مو که سەر دەر بیا بونم شەو و روز
سروشك ئەز دیدە بارانم شەو و روز
نە تەب دیرەم نە جایەم میکوند دەرد
هەمیدونەم کە نالونەم شەو و روز

سۆرانی

ئەمن سەر لە بیابانم شەو و رۆژ
لە چاوا ئەشك بارانم شەو و رۆژ
نە تام دێتێ نە جێیەکم دەێشێ
دەزانم هەر لە ناڵانم شەو و رۆژ

لوڕی

غەمی دەردی مو ئەز عەتتار میپرس
درازی شەو ئەز بیمار میپرس
خەلایق جملەگی ئەحوال پرسەند
تە کە جان و دلی یەکبار میپرس

سۆرانی

غەمی دەردم لە عەتتارێ بپرسە
درێژی شەو لە بیمارێ بپرسە
خەڵك تێکڕا هەموو پرسییان لە حاڵم
کە تۆ گیان و دڵی جارێ بپرسە

لوڕی

دلم زار و دلم زار و دلم زار
تەبیبم ئاوەرید، دەردم کەرید چار
تەبیبم چون بوینە بەر موی زار
کرە دەرمونی دەردەم را بەناچار

سۆرانی

دڵم زارە، دڵم زارە، دڵم زار
پزیشکم هات کەوا دەردم بکا چار
پزیشکی من کە دی وا من خەفەتبار
دەوای دەردی ئیتر کردم بە ناچار

لوڕی

خوش ئان روزی کە قەبرم میگیرە تەنگ
بە بالینی سەرم خشت و گل و سەنگ
دوپا دەر قیبلە و و جان دەر بیابان
تەنم با مار و موران میکەرە جەنگ

سۆرانی

خۆشە ئەو ڕۆژە گۆڕم هەڵدەنێن تەنگ
سەرینی ژێر سەرم خشتە، گڵ و سەنگ
دوو پێم روویان لە قیبلە و گیان لە چۆڵی
لەشم دژ مار و مێرووستان دەکا جەنگ

لوڕی

وای ئـــانـــروزی کـــه دەر گـــورم کـــرن تـــەنگ
وەرێژن بەر سەرم خاك و خەس و سەنگ
نـــه پـــای ئـــانـــکـــی ئـــەز مـــاران گـــریـــزەم
نـــه دەست ئـــانـــکـــی بـــا مـــوران کونـــەم جـــەنگ

سۆرانی

وای لـــەو رۆژەی کـــە گـــۆڕی مـــن دەکـــەن تـــەنگ
بـــەسەرمـــا دادەکـــەن خـــاك و چـــەو و سەنگ
نـــە پـــێی راکـــردنم هـــەس مـــن لـــە مـــاران
نـــە دەستـــم هـــەس لـــەگـــەڵ کـــرمـــان بکـــەم جـــەنگ

لوڕی

کـــه شەم ئـــاهـــی کـــه گـــەردون بـــا خـــەبـــەر شی
دلـــی دیـــوانـــەئـــەم، دیـــوانـــه تـــر شی
بـــتـــرس ئـــەز سوزی ئـــاهـــی سوتـــه دلان
کـــه ئـــاهـــی سوتـــه دلان کـــارگـــەر شی

سۆرانی

دەکـــێشم ئـــاهـــی گـــەردوون بـــا خـــەبـــەر بـــێ
دڵـــەی دێوانـــەکـــەم دێوانـــە تـــر بـــێ
لـــە سۆزی ئـــاهـــی دڵسووتـــاوان بـــتـــرسە
کـــە ئـــاهـــی دڵسووتـــاوان کـــاریـــگـــەر بـــێ

لوڕی

بــەهــار ئــامــەد بــە سەحــرا و دەرد و دەشت
جــەوانــی هــەم بــەهــاری بـود و بـگـوزەشت
سەری قـــەبـــری جـــەوانـــان لالـــە رویـــە
دەمی کە مەهوەشان ئایین بە گول گەشت

سۆرانی

بــەهـــار هـــات بــۆ زەویــوزار و دەر و دەشت
بــەهــاریٚ بــوو جـحـیٚلـیش هــات و رۆیشت
لـــەسەر گـــۆڕی جـــحـــیٚلان لالـــە دەڕویٚ
دەمـیٚ، کـە نـازەنـیـنـان دیٚنـە گـوڵ گـەشت

لوڕی

بـرەنـدەم هـەمـچـو یـوسف گـەر بـە زیـنـدان
وەیـا نــالــەم زوغـەم چـون مـوستـەمـەندان
ئـەگـەر صەد بـاغـەبـان خـەسمـی نمایـەد
مـودام ئـایـەم بـە گـولـزاری تـو خـەنـدان

سۆرانی

وەکـو یـوسف ئـەگـەر بـخـریٚمـە زیـنـدان
بـنـالـیٚنـم وەیـا وەك مـوستـەمـەنـدان
ئـەگـەر سەد بـاخـەوانـیش دوژمـنـم بـن
مــادامـکـی دیٚمـە بـاخت شادم، خـەنـدان

لوڕی

بــه دل نــه‌قشی خــه‌یــالت ده‌ر شه‌بــی تــار
خــه‌یــالــی خــه‌ت و خــالت ده‌ر شه‌بــی تــار
مــژه گــه‌رده‌م بــه گــه‌ردی دیــده پــر چین
کــه تــاویــنــم جــه‌مــالت ده‌ر شه‌بــی تــار

سۆرانی

لــه دڵ نــه‌خشه خــه‌یــاڵت لــه شه‌وی تــار
خــه‌یــاڵــی خــه‌ت و خــاڵت لــه شه‌وی تــار
مــوژه زوو زوو لـــه ده‌وری چـــاو ده‌گـــێڕم
بــبــیــنــم تــا جــه‌مــاڵت لــه شه‌وی تــار

لوڕی

حــه‌رامــم بــی تــه بــو، ئــا لالــه و گــول
حــه‌رامــم بــی تــه بــو، ئــاوازی بــولــبــول
حــه‌رامــم بــی ئــه‌گــه‌ر بــی تــه نشیــنــم
کــه شه‌م ده‌رپــایــی گــولــبــه‌ن ساغــری مــل[1]

سۆرانی

بــه بــێ تــۆ لــێم حــه‌رام بــێ لالــه‌و و گــوڵ
بــه بــێ تــۆ لــێم حــه‌رام بــێ ده‌نگــی بــولبــول
حــه‌رام بــێ لــێم بــه بــێ تــۆ دابــنــیشم
لــه پــای گــوڵبــه‌ن[2] بــنــۆشم پیــاڵــه‌یــی مل

---

(١)مل: شه‌راب.

(٢) گوڵبه‌ن: بنکه گوڵ، دره‌ختی گوڵ، بنه‌گوڵ

لوڕی

بــوره سوتـــه دلا تـــا مـــا بـــنـــالـــیـــم
بـــیـــا پـــەروانـــە بـــا مـــا تـــا بـــنـــالـــیـــم
زو عـیشقـی ئـان گـولـی رەعـنـا بـنـالـیم
زو دەستـــی یـــاری بـــێ پـــەروا بـــنـــالـــیـــم

سۆرانی

وەرە ئـــەی دڵ سووتـــاو پـــێکـــڕا بـــنـــاڵین
وەرە پـــەروانـــە تـــو خـــوا بـــا بـــنـــاڵین
لـــە عـــیشقـــی شا گـــوڵـــی رەعـــنـــا بـــنـــاڵین
لـــە دەستـــی یـــاری بـــێ پـــەروا بـــنـــاڵین

لوڕی

جـگـــەر پـــر دەرد تـــاکـــەی ئـــایـــەم و شم
ز وصلت فـــەرد تـــاکـــەی ئـــایـــەم و شم
چـــرا گـــوئـــی دەری کـــویـــەم نـــیـــائـــی
مـو تـاکـەی بـا روخـی زەرد ئـایـەم و شم؟

سۆرانی

جـگـەر پـڕ دەرد، هـەتـا کـەی هـاتـوچـۆکـەم
بـە تـەنـیـا فـەرد، هـەتـا کـەی هـاتـوچـۆکـەم
ئـیـتـر بـۆچـی دەڵـێی نـایـەیـتـە مـاڵـم
بـە روویـی زەرد، هـەتـا کـەی هـاتـوچـۆکـەم؟

لوڕی

تـو خـود گـفـتـی کـه مـو مـەلاحـی مـانم
بــه ئــابــی دیـدەگــان کــەشتـی بــرانم
هــەمــی تـرسەم کـه کـەشتـی غـەرق وابـو
دەرئین دەریــایــی بــی پــایــان بمانم

سۆرانی

بـه خـۆت فـەرمـووت کـه خـاوەن کەشتی مـانم
بــه ئــاوی چــاوەکــان کــەشتــی دەرانم
دەتــرسم زۆر کــەوا کــەشتــی نـقــوم بــێ
لــه ئــەم دەریــایــه بــێ، خــەتمی ژیــانم

لوڕی

دلــی دیــرەم چــو مــرغــی پــا شکستــه
چـو کـەشتـی بـەر لـەبـی دەریـا نشستـه
هــەمــه گـویـەن کـه تـاهـیـر تـار بـنـواز
سەدا چــون مـیـدەهــەد تـاری گـوسستـه

سۆرانی

دڵــێکـم هــەیــه وەك، مــەلـی پـێ شکـاو
وەکـو کـەشتـی لـێو بـەحـری نشتـووی لماو
هــەمـوو هــەر دەڵـێن لـێدە تـاهـیـر لـه تـار
سەدا چــون دەدا ئــاخــۆ تــاری پساو؟

لوڕی

هـەمـە بـەنـدی تـەنـەم مـانـەندی نـەی بـی
مــدامــەم دەردی هــجــرانت زوپــەی بــی
مــــەرا سوز و گــــودازە تــــا قــــیــــامــــەت
خــدا زونـــە قــیــامــەت تــا بــەکــەی بــی!

سۆرانی

هـەمـوو بـەنـد و جـومـگـەی لـەشم وەك نـەیە
مــەدام دەردی دووریت لــە دوومــا هــەیــە
ئــەمــن تــا قــیــامــەت دەسووتــێم بــە تــاو
خــودا خــۆی دەزانــێ قــیــامــەت کــەیــە!

هەولێر
١٩٧٧-٦-٣٠

سوپاس

زۆر سوپاسی ئەدیبی خامەڕەنگین و لاو، کاك (خەبات عارف) دەکەم، کە ئەرکی نووسینەوە و ئامادەکردنی ئەم گەنجینەیەی بۆ چاپکردنەوە گرتە ئەستۆ. هەروەها سوپاسی ئەدیبی لاو، کاك (بەڕۆژ ئاکرەیی) دەکەم، بۆ تێبینییەکانی.

دڵزار
ستۆکهۆڵم١/٦/٩٢